

IVANA DOBRAKOVÁ

Anyák és kamionsofőrök

Fordította: György Norbert

Ivana Dobráková

ANYÁK és KAMIONSOFŐRÖK

TYPOTEX

Co-funded by the
Creative Europe Programme
of the European Union

Az Európai Bizottság támogatást nyújtott ennek a projektnek a költségeihez.
Ez a kiadvány a szerző nézeteit tükrözi, és az Európai Bizottság nem tehető
felelőssé az abban foglaltak bárminemű felhasználásáért.

Matky a kamionisti

Copyright © Ivana Dobráková [All rights reserved.] 2018

Hungarian translation © György Norbert, 2020

Hungarian edition © Typotex, Budapest, 2020

Engedély nélkül semmilyen formában nem másolható!

TYPOTEX VILÁGIRODALOM

ISSN 2064-2989

ISBN 978 963 493 118 8

Kedves Olvasó!

Köszönjük, hogy kínálatunkból választott olvasnivalót!

Újabb kiadványainkról, akcióinkról a www.typotex.hu

és a [facebook.com/typotexkiado](https://www.facebook.com/typotexkiado) oldalakon értesülhet.

Typotex Kiadó

Alapította Votisky Zsuzsa, 1989

A kiadó az 1795-ben alapított Magyar Könyvkiadók
és Könyvterjesztők Egyesülésének tagja.

Felelős kiadó: Németh Kinga

Főszerkesztő: Horváth Balázs

Felelős szerkesztő: Tűrk Rita

Tördelés: Kiss Barnabás

Borítóterv: Nagy László

Nyomta és kötötte: Generál Nyomda Kft., Szeged

Felelős vezető: Hunya Ágnes

APA

Választok egy képet, nem állítom, hogy tipikus volna, csak elmondásból ismerem, nem emlékszem rá: ülök a nővérem mellett a heverőn, a nappaliban. Mesét nézünk. A nővérem négy évvel idősebb nálam, ő úgy hat lehet, én kevesebb mint kettő. Apa a konyhában. A várdombon lakunk, a Mudroň utca mellett, a legmenőbb pozsonyi negyedben. A garázsban egy prima Ford, a nappaliban kandalló, a balkonról látni Ausztriát. Egy éve bölcsődés vagyok, mert a szüleim dolgoznak.

Anya lép be az ajtón, munkából jön, lestrapálva, lógnak rajta a szatyrok, bevásárolt, így talál ránk. A nővérem taknya a térdéig ér, legalább nem érzi, hogy Svetlana húgocskája teleszarta a pelust, és most járkál vele mindenfelé. Apa a konyhában, persze, alszik, feje az abroszon, mellette egy üveg. Nem kell magyarázni, értjük.

Valamit azért szeretnék tisztázni. Apa nem lakott velünk. Hétközben sokszor megjelent nálunk, itt is aludt, de az állandó lakhelye valahol a magyaroknál volt, falun, a Napfényes tavak mellett, ahová strandolni jártunk nyaranta. Mikor a szüleim összeházasodtak, anya úgy tervezte, hogy a férje után megy, ekkor már terhes volt a nővéremmel, de Pozsonynak egy olyan szép negyedében lakott, kandalló, kilátás stb., hogy az utolsó pillanatban úgy döntött, nem, nem megy a magyarokhoz. Talán kicsit a nagynéném is ludas ebben, anya nővére, mert végig azzal tömte a fejét, hogy azok ott nem fogadnak be maguk közé, örökre idegen maradsz. S főleg az anyós mellett.

Hallgass rám, mondta. És anya hallgatott rá. Csakhogy aztán apa is bekeményített, hogy neki ott van az otthona és kész. Magyarán, külön éltek. Legalábbis az elején. Míg apa állapota romlani nem kezdett.

Igazából nem tudom, mit mondjak apáról meg azokról az első évekről. Kopaszodott. Nekem nagyon tetszett. A papkoszorút úgy hívtam, kerekecske-gombocska. Én is szerettem volna egy olyan kört a fejem tetejére. Egy nap, pontosan fel tudom idézni, elővettem az ollót a varrókészletből, és körbenyírtam a fejem búbját. Mentem büszkén, hogy megmutassam anyának. A hatásra már nem emlékszem, de arra igen, hogy mindenkinek elmesélte. Kiszínezett családi história.

A falut is fel tudom idézni a magyaroknál. Apa Pozsonyban a Műszaki Egyetemen dolgozott, de otthon jelentéktelen földműves volt, egy mezőgazdász ásóval, kapával, gereblyével, slaggal a kezében, félmeztelenre vetkőzve. A kertje régen hatalmasnak tűnt, egy igazi királyságnak, ahol fel lehetett mászni a fára, beleesni a kútba, és izzadni az üvegház alatt. Megdöbbsentem, amikor később megtudtam, hogy apa kertje csak töredéke az eredeti gazdaságnak, amelyet nagyapa idejében államosítottak a kommunisták. Állítólag egészen a tavakig nyúlt. Milyen jó lett volna belegázolni a vízbe a kert végén, és lovaink is lettek volna, nem csak tyúkok meg nyulak, amiket a nagymama tartott.

Oda jártunk víkendezni, és az egész nyarat a tóparton töltöttük. Nagymama még élt, és igazából csak magyarul beszélt, a helyi korszokra úgy kiabált, hogy *kiskutya*, a nővéremmel palacsintát sütött, amiről szívesen mondanám, hogy a legfinomabb volt a világon, de igazából már nem emlékszem, milyen volt. A fiával gondozta a kertet, a kis gazdaságot. Az üvegházban palántákat termesztett, aztán a piacon árulta. Anya eleinte próbálta hasznossá tenni magát és ellesni valamit az anyóستól, de nagyon hamar megértette, hogy a nővérenek igaza volt. Hiábavaló igyekezet. Minden rossz volt, amihez

hozzányúlt, *istenem, hagyd, ne segíts*. Nagymama úgy zavarta el a palántáktól, mint a kóbor kutyákat, ha azok véletlenül a lyukas kerítésen át bemásztak hozzánk. Végül anya azt mondta, jó, most már nekem is elegendő van az egészből. És onnantól csak a kiskert virágaival és növényeivel foglalkozott. Később azt is mondta, hogy inkább beadja a válópert, mint hogy kiskocsin tolja a palántákat a piacra.

Apa sokat utazott és gyakran készített fényképeket. A hálószoba tele volt az előhívott fotókat tartalmazó sárga borítékokkal. Rendszeresen turkáltam közöttük. Apa képes volt akár tízszer is rákattintani ugyanarra a sziklára az autóbusz üvegén át, sőt képes volt három tekercs filmet ellőni a ködbe burkolózó Niagaráról. Semmi érzelme nem volt a fotózáshoz. Találtam olyan képeket is, amelyeken riktóra festett és hasonlóan öltözött hölgyek társaságában mutatkozik. A hölgyek igen furcsának tűntek, s csak évekkel később tudtam a látványt pontosabban megnevezni: vulgáris. A fotók, amelyeken idegen, vulgáris nőket ölelget bizonyos vendéglátóhelyeken, az egyedüliek, amelyeken ő maga is feltűnik. Különben csak tájképek voltak.

Apa az utazásai során sok külföldivel ismerkedett meg, később meghívta őket magához, a nagy, emeletes házba, amelyet közvetlenül a kommunizmus bukása után épített a nagymama klasszikus falusi háza mellett. Nyaranta turistáknak adta bérbe, akik szerettek volna megmártózni a tóban, esetleg néha a külföldi ismerőseinek. Egyszer egy bizonyos Pancsóval, aki Peruból jött, elmentem egy focimeccsre. Pontosabban eredetileg körhintázni mentünk volna a tó túloldalán, de hagytuk, hogy a tömeg, amely akkor épp a stadion felé özönlött, magával sodorjon. Ő nem tudott szlovákul, én nem tudtam angolul, tehát jelekkel kommunikáltunk. Vagyishogy azon a focimeccsen, ami mindkettőnk nagyon untatott, csupán egyetlen mondat hangzott el. Pancsó a cipőmre mutatott, és azt mondta, *pretty, nice*. Ennyit még én is értettem. Otthon viszont nehéz volt elmagyarázni, hogy miért épp egy focimeccsre ültünk be.

A nővérem folyton ugratott. Egyszer azzal jött, hogy a tavak köpésekből lettek. Hogy a helyüket kikotorták, és olyan ronda gödör maradt ott, hogy aki elment mellette, undorodva beleköpött. És így telt meg lassan az évek során. Nyállal. Nem hittem neki, de a gondolatától undorodtam. Viszont azt hozzá kell tennem, hogy megtanított fejest ugrani a sáncról. És a víz alatt bukfencezni. Aztán együtt úsztunk ki a szigetre. Apa is ott volt. Anya sokszor elmesélte már a sztorit, ahogy eltűntem a tónál. Négyéves voltam. Apa a nővéremmel indult a keresésemre, de sehol sem találtak, és már idő volt, indulni kellett. Így hát elindultak. Otthon apa azt mondta anyának: ne félj, egyedül is hazatalál. És igaza volt, mert mielőtt anya kómába esett volna, előkerültem.

Apa egyértelműen a patriarchátus híve volt. Nagyapa annak idején csak azért vette el a nagymamát, mert ő volt a legdolgosabb a földjén, és így mint feleséget nem kellett többé fizetnie. Apa átvette a nézeteit, és vidáman hangoztatta, hogy az asszonynak a mezőn a helye, s ha elfárad, a házimunka mellett majd kipihen magát. De ahogy említettem, anya már az elején bepöccent a palánták miatt, és a nagymama kritikájának és kéztördelésének kíséretében később már csak a nagy háznál végzendő munkák mellett lazítgatott.

Alkalomadtán eperlekvárt főzött. És apa a maga sajátos módján meg is dicsérte. Hogy majdnem olyan jó, mint a bolti.

Ugyancsak büszke volt a küzdelmes gyerekkorára és a végzettségére, amelyet kizárólag az intelligenciája révén ért el. Mikor megszületett, nagyapa a nagymamával egy fészerben lakott a kert közepén, ahol nem volt se villany, se vezetékes víz, csak a döngölt agyagpadló, egy kút, és fából volt minden. Apa nyaranta saját elhatározásból megoldotta a tankönyvben talált összes matekfeladatot, hogy aztán a következő tanévben rettentően unatkozzon az órákon. Később a prágai egyetemen tanult. Abban az időben már elég sok gondja volt az alkohollal. Egyszer annyira berúgott, hogy nem tudott saját lábom

eljutni a kocsmából a koleszba. De logikával megoldotta a problémát. Mivel a kocsmá a dombon volt, a kollégium meg lent a völgyben, lefeküdt a földre, és a kolesz ajtajáig gurult.

Az egyetem után nagyapa megmutatta neki azt a füzetet, amibe az iskoláztatása költségei voltak feljegyezve. Semmit sem akart tőle visszakérni, csak azt szeretne volna, hogy apa lássa, mennyibe került ez a kaland, hogy mennyit költött nagyapa az iskoláira. Anya azt állítja, hogy apa ezt sosem bocsátotta meg neki.

* * *

Hogy mit tudok a szüleim kapcsolatáról? Hogy igazából semmit? Így egyszerűbb? Anyának valamit azért látnia kellett. De mit?

Apa egyszer mások előtt azt mondta neki, hogy nemcsak okos, de szép is. Példátlan kijelentés lehetett, kivételes bók, ha ilyen pontosan megmaradt az emlékezetében. S ha ezt így megosztotta velem.

Apa alkoholizmusa mindig jelen volt, és ezért tartottam gyerekkoromtól fogva apa elválaszthatatlan részének, valami olyasminek, ami hozzá tartozik, aminek így kell történnie. Mint a betegség. Főlöszleges azon filozofálni, mi volt előbb, a tyúk vagy a tojás, mi váltott ki mit, labilis lelki konstrukció, eredendő fogékonyság az ivásra, genetikai hajlam az egyikre is meg a másokra is, mert e két dolog kölcsönösen egymásba fonódott, felerősödött, egészen amíg önnön lényegévé nem vált.

Viszont bizonyos epizódok élesebben látszódnak.

Egyik éjszaka anya kirángatott minket az ágyból. Teljesen ki volt borulva. Lányok, keljetek fel, lányok, mondjátok meg apukának, hogy egy emelettel feljebb lakunk. A nővéremmel pizsamában kicaplattunk a folyosóra. Félálomban. Semmit sem értettünk. Apa kitaratóan csöngetett a szomszédhoz a második emeleten, holott a szomszéd a nyitott ajtóban állt, és próbálta őt leállítani. Közös